

Beslutningsforslag nr. B 17. Fremsat den 6. november 1981 af Rahbæk Møller (SF), Marianne Bentsen-Pedersen (SF), Ingerlise Koefoed (SF), Birthe Nielsen (SF), Bjørn Poulsen (SF) og Ebba Strange (SF)

Forslag til folketingsbeslutning om initiativer til reduktion af arbejdsløsheden

Folketinget opfordrer regeringen til at fremsætte lovforslag vedrørende følgende initiativer til forøgelse af beskæftigelsen:

1. De samlede investeringer i energibesparelser og varige energikilder forøges med 2,5 mia kr. i 1982 og 5 mia kr. i 1983 ved hjælp af bedre og mere fleksible tilskudsordninger m. v.
2. Investeringerne i kollektiv trafik forøges med 1,2 mia kr. i 1982 og yderligere 0,4 mia kr. i 1983.
3. Boligbyggeriet forøges ved en udvidelse af rammen for almennyttigt byggeri med 6.000 boliger, herunder 3.000 ungdomsboliger, samt ved gennemførelse af lavtforrentede indekslån til boligfinansiering.
4. Der igangsættes initiativer på miljø- og genbrugsområdet i overensstemmelse med SiD's GENPLAN 82-83.
5. Den offentlige service forbedres på daginstitutionsområdet, inden for plejehjemssektoren, post- og telegrafvæsenet, bi-standskontorerne, biblioteksvæsenet og skov- og klitvæsenet.
6. Lønnen på EFG-basisåret genindføres.
7. Der indføres forbud mod ikke strengt nødvendigt overarbejde og tvungen afspadsering af det resterende overarbejde.
8. Barselorloven udvides til sammenlagt ni måneder, som forældrene kan dele efter eget ønske, dog således, at den ene af forældrene højst skal kunne opnå seks måneder.
Derudover skal faderen have ret til 2 ugers omsorgslov i forbindelse med fødslen.
9. En ordning med betalt uddannelse i arbejdstiden påbegyndes.
10. Antallet af pladser på EFG-basisuddannelserne udvides med 10.000.
11. Antallet af uddannelsespladser inden for social- og sundhedsområdet udvides med 5.000.
12. Det sikres, at der oprettes så mange nye EFG-praktikpladser, at alle, der har afsluttet basisåret, får tilbudt en praktikplads.

Bemærkninger til forslaget

Almindelige bemærkninger

Der har i sommerens løb været talt meget om de tre ubalancer i økonomien: underskuddet på statsbudgettet, underskuddet på betalingsbalancen og arbejdsløsheden.

Det er SF's opfattelse, at der er tale om en falsk problemstilling. De tre ubalancer er på ingen måde sammenlignelige.

Underskuddet på statsbudgettet skyldes først og fremmest den stigende arbejdsløshed og de hermed forbundne forøgede omkostninger til arbejdsløshedsunderstøttelse, bistandshjælp og den generelle støtte til kriseramte erhverv samt de formindskede indtægter fra skatter og afgifter. Derfor er det aldeles omsonst at søge at nedbringe underskuddet ved højere skatter og afgifter eller ved statslige besparelser, hvad enten der er tale om afskedigelser eller mindre overførsler til dårligt stillede grupper. Begge typer foranstaltninger vil blot forøge arbejdsløsheden, mens den tilsigtede forbedring af statsbudgettet vil udeblive; en varig nedbringelse af underskuddet på statsbudgettet kan kun opnås ved løsning af de fundamentale problemer: arbejdsløsheden og betalingsbalanceproblemet.

Underskuddet på betalingsbalancen er formindsket i den senere tid, så det nu næsten udelukkende består af renter af tidligere gæld. Det er næppe realistisk at forestille sig, at det vil blive nedbragt væsentligere i betragtning af, at de olieproducerende lande har et stort overskud, som ikke kan fjernes, og som skal vise sig som et underskud hos de olieimporterende lande. Der er imidlertid grund til at gøre opmærksom på, at forbedringen på betalingsbalancen i et vist omfang er kunstig. På grund af den lave økonomiske aktivitet er lagrene nemlig nedbragt betydeligt, og investeringerne er faldet. En forbedring af de internationale konjunkturer vil derfor atter medføre en forværring af betalingsbalancen. Derfor bør man ikke fokusere på kortsigtede initiativer til en forbedring af betalingsbalancen, men der er god grund til at satse på varige forbedringer ved en nedbringelse af vores import-

behov først og fremmest for energi og andre udtømmelige ressourcer.

En rent økonomisk betragtning fører altså til det resultat, at det, der er behov for, er kraftige foranstaltninger mod arbejdsløsheden, som samtidig har den effekt, at de enten medfører en varig forbedring af betalingsbalancen eller ikke påvirker betalingsbalancen i nævneværdigt omfang.

Politik er imidlertid ikke økonomi alene. Og ud fra en menneskelig betragtning kan der ikke være nogen tvivl om, at arbejdsløsheden er langt det alvorligste problem. Alene den kendsgerning, at vi nu har 100.000 unge arbejdsløse, hvoraf en stor del aldrig har været i arbejde og aldrig vil komme i arbejde, hvis den nuværende politik fortsætter, burde skræmme enhver, der ved noget som helst om, hvad det er, der får samfundet til at bryde sammen.

Selv om ungdomsarbejdsløsheden er langt det alvorligste problem, skaber arbejdsløsheden dybe menneskelige ulykker i alle aldersgrupper. Og det er først og fremmest de svageste, der rammes. Kvinder rammes oftere end mænd, indvandrere oftere end danskere.

Derfor fremsætter SF en række forslag til nedbringelse af den samlede arbejdsløshed. Listen er langt fra udtømmende. Der kan foreslås en lang række initiativer, hvis beskæftigelsesvirkning hver for sig er beskeden, men hvis samlede virkning er ganske betydelig. Af overskuelighedshensyn har vi indskrænket os til de store poster.

Vi har heller ikke medtaget initiativer, der vil forhindre arbejdsløsheden i at vokse yderligere. Eksempelvis er en ny landbrugspolitik en tvingende nødvendighed, hvis ikke beskæftigelsen i landbruget og tilknyttede erhverv skal falde drastisk.

Ej heller har vi medtaget problemer, der skal løses ved forhandlinger på arbejdsmarkedet og ikke i folketinget. Det drejer sig først og fremmest om en nedsættelse af den daglige arbejdstid.

Endelig bør de foreslåede initiativer til formindskelse af den generelle arbejdsløshed suppleres med en række målrettede initiativer. Først og fremmest vil bekæmpelse af ungdomsarbejdsløshe-

den kræve en koncentreret indsats, ligesom der ved en række ansættelser og uddannelser bør indføres kvoteringsregler, der favoriserer kvinder og indvandrere.

Nogle af de foreslåede initiativer vil forøge de kommunale udgifter, mens de tilsvarende besparelser på arbejdsløshedsunderstøttelsen tilfalder statskassen. Det vil derfor være nødvendigt med øgede bloktilskud.

Forslagene til en reduktion af arbejdsløsheden er tredelte. For det første er der forslag, som øger antallet af arbejdspladser inden for områder som er samfunds nødvendige, og som samtidig er områder, der har stor beskæftigelseeffekt, lille betalingsbalanceeffekt, og som samtidig er områder, hvor der vil være tale om varig beskæftigelse.

For det andet er der forslag, som ikke generelt forøger antallet af arbejdspladser, men som har til hensigt at fordele det eksisterende arbejde på en mere ligelig måde.

Endelig er der forslag, som ikke generelt forøger antallet af arbejdspladser, men som har til hensigt at give den store del af de unge, som i dag er arbejdsløse, mulighed for at få en uddannelse og gennemføre deres uddannelse, således at de er bedre rustet til at indtræde på arbejdsmarkedet.

Bemærkninger til forslagets enkelte dele

Til nr. 1

De samlede investeringer i energibesparelser og alternativ energi forøges med 5 mia kr. årligt, for 1982 dog kun 2,5 mia kr. Dette mål nås ved en bred vifte af foranstaltninger. Således bør der gennemføres tvungen isolering af boligmassen efter de retningslinier, SF har foreslået; i forbindelse hermed gøres brug af energikonsulenter gratis, og det eksisterende tilskud på 30 pct. af udgiften til lejeboliger bevares. Forskningen i vedvarende energikilder forøges væsentligt. Der igangsættes forsøg med produktion af store vindmøller. Elektricitet produceret ved vand og vind fritages for elafgift.

Tilskuddet til installering af solvarme forøges fra 20 pct. til 40 pct. og tilskuddet til bygning af vindmøller fra 20 pct. til 30 pct. Generelt fastsættes tilskudsprocenterne, så det ønskede aktivitetsniveau opnås. Der oprettes en offentlig eller halvoffentlig produktion af metanol på basis af naturgas.

De statslige udgifter forventes at blive 1 mia kr. i 1982 og 2 mia kr. i 1983.

På grund af øget moms og indkomstskattebetaling og sparet arbejdsløshedsunderstøttelse er netvirkningen imidlertid en forbedring af statsbudgettet med 1 mia kr. i 1982 og 2 mia kr. i 1983.

Den samlede merbeskæftigelse vil være 11.000 i 1982 og 22.000 i 1983. Betalingsbalancen vil umiddelbart blive forringet med 0,8 mia kr. i 1982, men på grund af energibesparelsen vil denne forringelse tjene sig ind på 5 år, hvorefter der vil blive tale om en betalingsbalanceforbedring.

Til nr. 2

Der afsættes 400 mill. kr. ekstra til DSB for hvert af årene 1982 og 1983. Midlerne bruges til anlægsarbejder og materielanskaffelser, herunder fremskyndelse af dobbeltspor til Holbæk, anlæg af flere depotspor og nye sikringsanlæg.

Desuden afsættes der 800 mill. kr. i 1982 og 1,2 mia kr. i 1983 til lokale trafikprojekter. Pengene skal dels bruges til udbygning af den kollektive trafik og dels til udbygning af cykelstinetet. For Københavnsområdets vedkommende bør størstedelen af midlerne anvendes til anlæg af en overfladebane til Amager efter Light Rail-princippet.

Merbeskæftigelsen andrager 4.500 i 1982 og 6.000 i 1983. På grund af øget skattebetaling og sparet arbejdsløshedsunderstøttelse er nettoudgiften for staten noget mindre end de umiddelbare udgifter, nemlig 500 mill. kr. i 1982 og 700 mill. kr. i 1983. Betalingsbalancen forværrer med 0,4 mia kr. i 1982 og 0,6 mia kr. i 1983, men også her er der langsigtede virkninger til forbedringer af betalingsbalancen.

Til nr. 3

Socialistisk folkeparti har fremsat forslag om en ny finansieringsordning for såvel det almenyttige som ejerboligbyggeriet og for byfornyelsen. Ordningen bygger på indeksregulerede lån til en rente på 2-3 pct. Derved vil begyndelseshuslejen blive nedsat væsentligt, hvilket i sig selv vil forøge byggeriets omfang. I beregningerne er forudsat, at byggeriet af ejerboliger vil forøges med 6.000 årligt, og at aktiviteten på byfornyelsesområdet vil forøges med 2 mia kr. Desuden foreslås rammen for det almenyttige byggeri forøget med 6.000 lejligheder årligt, hvoraf de 3.000 bør være ungdomsboliger.

Forslaget vil medføre en øget beskæftigelse på 28.400. Den umiddelbare udgift for staten er 1 mia kr., men på grund af afledte virkninger vil statens finanser forbedres med 2,7 mia kr. Betalingsbalancen vil forringes med 1,7 mia kr.

Til nr. 4

SiD har i samarbejde med miljøministeriet og Kommunernes Landsforening udarbejdet et forslag

F.t.l beslutn. vedr. arbejdsløsheden

til en række initiativer på miljø- og genbrugsområdet. SiD har skønnet, at beskæftigelsesvirkningen af de mest konkret udformede forslag er en umiddelbar forøget beskæftigelse af 1.400 mennesker. Hvis en række andre initiativer i planen desuden sættes i værk, kan beskæftigelsesvirkningen forøges til 3.000 personer i 1983. Forslaget vil netto forbedre de offentlige finanser med 200 mill. kr. og betalingsbalancen med 100 mill. kr. i 1982 og de dobbelte beløb i 1983.

Til nr. 5

Den offentlige sektor skal sættes i stand til i højere grad at betjene befolkningen i overensstemmelse med dennes behov. Derfor må de nødvendige midler – især i en arbejdsløhedssituation – bevilges til personaleudvidelser på en række områder, fortrinsvis vedrørende daginstitutionerne, plejehjemssektoren, post- og telegrafvæsenet, social og sundhedsforvaltningerne, biblioteksvæsenet og skov- og klitvæsenet. På dem af disse områder, hvor ansvaret påhviler kommunerne, må staten ophæve den hidtidige henstilling om begrænsninger og erstatte den med en henstilling om at foretage de nødvendige udvidelser.

Det foreslås, at der i alt ansættes 20.000 ekstra inden for disse områder. De offentlige finanser vil netto blive forringet med 200 mill. kr. herved, og betalingsbalancen vil blive forringet med 100 mill. kr.

Til nr. 6, 10 og 12

Den katastrofale ungdomsarbejdsløshed gør det absolut påkrævet at sikre, at flere unge får en uddannelse i stedet for at gå arbejdsløse. Det foreslås derfor, at antallet af EFG-pladser øges. Regeringen har bebudet, at det samlede antal EFG-pladser skal øges med 8.000 fra 1980 til 1982, således at det samlede antal bliver på ca. 40.000. Det foreslås, at EFG-pladserne yderligere forøges med 10.000 pladser, således at det samlede tal bliver 50.000 EFG-pladser.

Endelig må det sikres, at der faktisk oprettes de nødvendige praktikpladser, således at både de, der nu står uden mulighed for praktikpladser – ca. 13.000 – og de tusinder flere, der vil mangle i de kommende år, får mulighed for at fuldføre deres uddannelse. Hvis det ikke viser sig muligt for arbejdsgiverne selv at skaffe det nødvendige antal praktipladser, må der ved lov pålægges enten den enkelte brancheorganisation eller den enkelte arbejdsgiver pligt til at oprette det fornødne antal pladser.

Tilsammen vil de tre forslag formindske arbejdsløsheden med 28.000 i 1982 og 38.000 i 1983. De offentlige finanser vil netto blive forringet med 0,8 mia kr. og betalingsbalancen med 0,3 mia kr.

Til nr. 7

Det foreslås, at der sker et øjeblikkeligt forbud mod alt overarbejde. Noget overarbejde kan naturligvis ikke undgås, men det må afspadseres.

I arbejdsminister Svend Aukens forslag om begrænsning af overarbejde og om afspadsering nævntes det, at der i 1977 var 100 mill. overarbejdstimer svarende til 50.000 fuldtidsbeskæftigede. Påbudt afspadsering vil ikke bringe så mange mennesker i arbejde, dels fordi en del overarbejde allerede i dag afspadseres, og dels fordi afspadsering af de resterende timer ikke i alle tilfælde vil medføre nye arbejdspladser. Vi har ved et meget forsigtigt skøn anslået, at forslaget vil bringe 10.000 mennesker i arbejde. De offentlige budgetter vil netto blive forbedret med 300 mill. kr., og betalingsbalancen vil blive forbedret med 200 mill. kr.

Til nr. 8

Det foreslås, at den nuværende dagpengeordning for barselhvile udvides fra de nuværende 4 uger før og 14 uger efter fødslen til i alt 9 måneder, som forældrene selv kan fordele mellem sig. Dog må ingen af forældrene have mere end 6 måneder. Barselorlov skal også gives i forbindelse med adoption. I forbindelse med fødsler skal faderen desuden have ret til to ugers omsorgslov.

Derved vil 5.000 kunne bringes i arbejde, mens de offentlige budgetter vil blive forringet med 300 mill. kr. Forslaget forventes ikke at få virkninger på betalingsbalancen.

Til nr. 9

Det foreslås, at der påbegyndes en ordning med betalt uddannelse i arbejdstiden. Fuldt udbygget kunne ordningen indebære, at den enkelte lønmodtager opsparede ret til 120 timers undervisning årligt. Omkostningerne skulle bæres af arbejdsgiverne, som indbetalte en procentdel af lønnen til en fond, der administreres af de faglige organisationer på de enkelte arbejdspladser. Ordningen kunne eventuelt suppleres med særordninger, der favoriserer folk med under 12 års skoleuddannelse. Ordningen ville betyde, at der konstant var 200.000 personer under undervisning. Ikke alle de derved frigjorte stillinger ville blive besat; det skønnes, at den samlede beskæftigelsesforbedring ville blive 100.000.

En så omfattende ordning kan naturligvis ikke starte med et slag. Det foreslås, at den bygges op over en årrække, så der i 1982 bliver 20.000 under uddannelse og i 1983 40.000. Som nævnt ovenfor forventes beskæftigelsesforbedringen at være det halve af disse tal. De med størst anciennitet i fagforeningen skal først have tilbudt uddannelse.

Arbejdsløsheden forventes altså at blive forbedret med 10.000 i 1982 og 20.000 i 1983. De offentlige budgetter vil netto blive forringet med henholdsvis 100 mill. kr. og 200 mill. kr., mens betalingsbalancen ikke vil blive påvirket.

Til nr. 11

For at sikre, at flere unge får en uddannelse i

stedet for at gå arbejdsløse og med henblik på at lette den klemme, social- og sundhedsforvaltninger befinder sig i, foreslås det, at uddannelseskapaciteten inden for de forskellige social- og sundhedsuddannelser forøges således, at kommunernes efterspørgsel i højere grad tilgodeses.

Det foreslås således, at uddannelseskapaciteten forøges med ca. 5.000 inden for de forskellige uddannelser såsom sygehjælpere, sygeplejersker, plejehjemsassistenter, beskæftigelsesvejledere, fysioterapeuter og jordemødre.

Arbejdsløsheden vil ud over de nævnte 5.000 blive formindsket med 2.000 på grund af driftsudgifterne. De offentlige budgetter vil blive forringet med 100 mill. kr. Betalingsbalancen vil ikke blive påvirket.

Bilag 1

Forslag til reduktion af arbejdsløsheden

Virkningerne for arbejdsløsheden¹⁾:

	1. år	2. år
Energiområdet	11.000	22.000
Trafikområdet	4.500	6.000
Boligområdet	28.400	28.400
Miljø- og genanvendelsesområdet	1.400	3.000
Offentlig service	20.000	20.000
EFG-pladser med basisløn ²⁾	5.000	5.000
Drift af social- og sundhedsuddannelserne	2.000	2.000
Merbeskæftigelse	72.300	86.400
Forbud mod overarbejde	10.000	10.000
Barselorlov	5.000	5.000
Betalt uddannelse	10.000	20.000
Beskæftigelse ved fordeling	25.000	35.000
Udvidet EFG-pladser	10.000	10.000
Udvidet social- og sundhedsuddannelser	5.000	5.000
Praktikpladser	13.000	23.000
Reduktion af ungdomsarbejdsløsheden	28.000	38.000
Total reduktion af arbejdsløsheden	125.300	159.400

¹⁾ De årlige virkninger er angivet i forhold til arbejdsløshedssituationen 1981 med 280.000 arbejdsløse.

²⁾ Her inkluderes beskæftigelsesvirkninger af de 550 mill. kr., det koster at oprette 10.000 flere praktikpladser, samt 1,6 mia kr. til EFG-basisløn.

Bilag 2

Forslag til reduktion af arbejdsløsheden

Budget- og betalingsbalancevirkninger¹⁾:

	1. år			2. år		
	budget		betal.- balance	budget		betal.- balance
	brutto	netto		brutto	netto	
Energiområdet	1,0	÷ 1,0	0,8	2,0	÷ 2,0	1,4
Trafikområdet	1,2	0,5	0,4	1,6	0,7	0,6
Boligområdet	1,0	÷ 2,7	1,7	1,0	÷ 2,7	1,7
Miljø- og genanvendelsesområdet	0,2	÷ 0,2	÷ 0,1	0,4	÷ 0,4	÷ 0,2
Offentlig service	1,9	0,2	0,1	1,9	0,2	0,1
EFG-pladser med basisløn ²⁾	2,2	0,8	0,3	2,2	0,8	0,3
Forbud mod overarbejde	÷ 0,8	÷ 0,3	÷ 0,2	÷ 0,8	÷ 0,3	÷ 0,2
Barselorlov	0,7	0,3	0,0	0,7	0,3	0,0
Social- og sundhedsuddannelserne	0,3	0,1	0,0	0,3	0,1	0,0
Betalt uddannelse	0,9	0,1	0,0	1,8	0,2	0,0
Samlede virkning	8,6	÷ 2,2	3,0	11,1	÷ 3,1	3,7

÷ = forbedring

+ = forværring

¹⁾ De årlige virkninger er angivet i forhold til budget- og betalingsbalancesituationen i 1981.

²⁾ Udgifterne vedrører 550 mill. kr. til oprettelse af 10.000 flere praktikpladser samt 1,6 mia kr. til løn på EFG-basisåret.